

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 5, 2008-2009

ЦЕННОСТ НА ДЕТСТВОТО В ДЕТСКИТЕ ИГРАЧКИ

НЕЛИ ДИНЕВА

Курсова работа по дисциплината "Историческа социология на личността"

Ръководител: доц. д-р Лиляна Деянова

Семейството е един от най-важните регулатори в модерността. Като институция то притежава определена структура, на която отговарят различни ролеви отношения и йерархии. От историческа перспектива можем да говорим за извършващи се трансформации на семейството – от разширено семейство (тип “задруга”) се извършва преход към стеснено, нуклеарно семейство, в което са включени само родителите и техните деца.

Институцията на семейството е дълбоко свързана с идеята за детството. В съвременното нуклеарно семейство детето е ценно за своите родители, като те полагат определени грижи за него и проявяват любов и уважение. На тази положена ценност в идеята за детството отговарят определени “нагледи”, “репрезентации”, чрез които могат да бъдат наблюдавани отношенията между родители и деца, които отношения се характеризират с емоционална близост и интерес от страна на родителите към света на детето. Такъв тип нагледи, в които е разкрито съвременното отношение към детството, са детските играчки.

Тезата ми е, че чрез образа на детските играчки в настоящето виждаме социалната значимост на детството. Децата се възприемат като ценност сама по себе си. Същевременно детските играчки доближават децата до света на родителите им, като още от ранна възраст им предлагат възможни ролеви модели и идентификационни схеми. По този начин светът на децата не е антагонистичен на света на възрастните, а е негово копие “в миниатюра”. Получава се своеобразен парадокс, защото чрез акта на закупуване на играчки изпъква ценността на децата с тяхната неповторимост и уникалност, докато чрез предлагането на възможности за идентификация чрез играчките възрастните се опитват максимално да доближат децата до своя свят и да ги превърнат в част от него.

Според френския историк Филип Ариес концепцията за детството е социално конструирана. Тя не е съществувала винаги, а се появява в определен исторически период. Преди това в Античността, както и в Ренесанса през 13-14в.¹ в изобразителното изкуство се натъкваме на детски изображения, но чак през 17в. детските образи придобиват специфичност и вече децата не се изобразяват по същия начин като възрастните. Това различие се проявява в различното облекло на децата, които до този момент са носели еднакви дрехи като своите родители. Ариес изтъква, че се появява диференциация по пол (и че момчетата стават “първите специализирани деца”), като

¹ По времето на Средновековието детският образ почти отсъства поради явно изразения култ към религиозното и образа на светците.

първоначално децата носят дрехите, които са били на мода при възрастните на по-ранен етап.

Днес облеклото на децата още повече се е “радикализирано” чрез появата на детска мода, която се подчинява на собствена логика и е различна от конфекцията, предлагана за възрастни.

Следвайки концепцията на Ариес за появата на детството и неговата ценност, можем да твърдим, че детските играчки представят значимостта на детето в очите на възрастния. Чрез акта на купуване на детски играчки родителите искат да покажат своята емоционална привързаност към своите деца. Възрастните не просто купуват играчки, но и отделят много време и усилия при техния избор от различни предложени алтернативи, за да могат да купят най-подходящата за личността на своето дете играчка, която би му харесала.

Белег за значимостта на децата е и постоянно увеличаващият се брой на хипермаркетите, специално предназначени за детски играчки – “Комсед”, “Хиполенд”. В тях се предлага голямо разнообразие от детски играчки, от които родителите да направят своя избор. Именно възможността за избор, стремежът към закупуване на неповторима, уникална играчка за детето показва неговата ценност за родителите.

Друг белег за ценността на детето е диференциацията по възраст, за която са предназначени детските играчки – от играчки за деца от 5 до 8 месеца² до играчки за по-големи малчугани. Децата не се разглеждат като единна маса, а се диференцират, като по този начин се създава възможност за търсене на детската уникалност.

Ценността на децата присъства не само в интимното пространство на семейството. Редица други институции на модерността също признават децата като ценност и затова изразяват стремеж към защита на тяхната безопасност по отношение на предлаганите детски играчки. Чрез “Директивата за детските играчки” и Европейската политика за защита на потребителите Европейският съюз декларира значимостта на децата, които са ценност и затова е важна тяхната безопасност. Следователно са недопустими продажбата и предлагането на опасни детски играчки. Същевременно по този начин държавите членки на Европейския съюз, както и редица други страни по света защитават правата на родителите и децата като потребители, тъй като в Европейската комисия са подадени най-много сигнали за опасни детски играчки

² Интерес представлява фактът, че децата реално могат да проявяват своето предпочитание към определена играчка на около три годишна възраст с появата на детското самосъзнание. За това свидетелстват и годишните награди на Canadian Toy Testing Council, където в категориите за играчки, избрани от деца, попадат играчки, предназначени за деца минимум на три годишна възраст.

– 24% от всички опасни продукти за 2006 година според Годишния доклад на Европейската Комисия (цит. във в. “Капитал”: 2007). Допълнително сигурността на децата се гарантира и чрез описанията на продукта (детската играчка) – опасност от поглъщане, вдишване, както и за деца на каква възраст е предназначена.

Същевременно детските играчки предлагат възможни модели на поведение и роли, с които малчуганите да се идентифицират. Детските играчки спомагат за социализацията на децата и приобщаването им към света около тях. По този начин светът на децата от различен се превръща в сходен със света на възрастните; децата се социализират в света на възрастните чрез играчките, които същите възрастни им предлагат. Предлаганите детски играчки – куклите “Барби” за момичетата и играчките супергерои и количките за момчетата предлагат набор от роли, които са заимствани от света на възрастните и чрез играчките тези роли се възпитават в малките деца: *“Обичайните играчки представляват главно микрокосмос на възрастните: всички те са умалени модели на предмети, използвани от човека.”* (Барт: 132).

Ще направя кратък анализ на някои от възможните предлагани модели и роли на възрастните чрез списъка с играчки, предлагани на българските сайтове www.igra4kite.com и www.fancymarket.net.

Първо трябва да спомена за разделението на играчките по насочеността им към момчета или момичета. Това е първият етап на удържане на ролите на възрастните в детския свят - идентификация чрез половите модели и очакванията от тях, и съответно редица професиите и дейностите от света на родителите.

Детски играчки, изцяло предназначени за момичета, са куклите “Барби”. Те се превръщат в своеобразен образ-символ на детския свят на малките момичета. Куклите “Барби” предлагат богат набор от образи (най-често професии) за идентификация. Такива образи са куклата “Барби” балерина, топ модел³, учителка, както и появата на образи, заимствани от новопоявяващите се форми на медийната култура – кукла “Барби” американският “Мюзик Айдъл”. Все пак чрез някои от световно известните кукли се предлагат и атипични женски роли и професии за идентификация, каквито са повечето спортни занимания – кукла “Барби” победителка в турнир по езда например.

Тези кукли успяват да зададат не само професионални траектории за идентификация, но и ценности, които момичетата да припознават като свои. Такива ценностни нагласи са култът към естетиката, изразен чрез външния вид, популярността

³ Друг е въпросът, че всички кукли “Барби” чрез своя безупречен външен вид имплицитно въвеждат образа на топ модел.

и желанието да бъдеш център на вниманието чрез образите на куклите “Барби”, упражняващи артистични професии, както и ценността на семейството чрез комплектите с кукли, в които освен Барби други герои са нейният съпруг и тяхното дете.

Друг тип детски играчки, насочени към момичета, дават възможност за идентифициране с набор от домакински действия и задължения, които момичето би трябвало да отнесе към образа на жената. Такива играчки издигат в култ домакинската работа и отговорности и се опитват да ги наложат като своеобразно удоволствие, а не като тежко бреме в съзнанието на малкото момиче. Това са играчки умалени модели на прахосмукачки, ютии и миксери, които сайтовете, предлагащи играчките, наричат “ролеви”.

Другият тип играчки, предлагащи идентификационни схеми, са играчките, предназначени за момчета. Тук отново се въвеждат определени дейности като водещи ценности и някои професионални направления се представят за типично мъжки. Играчките войници много обичани от малките момчета, онагледяват силата, която мъжът трябва да демонстрира. Чрез предлагането на умален вариант от различни спортни екипировки и съоръжения дори за най-малките – скейтбордове и ролери се поставя първостепенно значение на активността и непрекъснатото движение сред силния пол.

Подготовката за света на възрастните става чрез възприемане на функциите, които възрастните изпълняват. Докато в детските играчки, предназначени за момичетата, такива функции са домакинските задължения, то при детските играчки за момчета, това са дейности, предимно свързани с ремонтна и строителна дейност чрез различните видове предлагани конструктори за игра.

В заключение детството като ценност в съвремеността присъства в съзнанието на възрастните. Можем да съдим за значимостта на детето за възрастните чрез разглеждане на феномена детски играчки. От една страна, чрез акта на избиране кои играчки да купят на своите деца родителите показват колко много ценят своето дете. От друга страна, всяка детска играчка предлага схеми на идентификация с определени роли от света на възрастните, като по този начин светът на детето от различен се превръща в подобен на света на родителите, в които играчките осъществяват “ритуалите на прехода” към задълженията, поемани от възрастния човек.

Библиография

Барт, Р. 2004. Играчките. В: Барт, Р. *Нулева степен на почерка. Митологии*. София: ИК Колибри: 132-135.

Кабакчиева, П. 1997. Семейството като социален свят. В: Грекова, М, П.Кабакчиева, Л.Деянова, Г. Димитров. *Незавършиваща социология*. София: Лик: 118-121.

Вулов, Г. 2007. От пазара на ЕС са отстранени 924 опасни продукта. В-к *Капитал*, 19 април. Онлайн издание. 19 април 2006. 1 юли 2008. Достъпност на материала в: <http://www.capital.bg/showblog.php?storyid=332300>.

Hendrick, H. 1992.Children and Childhood. *Recent Findings of Research in Economic and Social History*. Vol.15, Autumn 1992.

Philippe Aries. Wikipedia: The Free Encyclopedia. 25 март 2008. 3 юни 2008. Достъпност на материала в: http://en.wikipedia.org/wiki/Philippe_Aries.

<http://www.fancymarket.net/>

<http://www.igra4kite.com/>